

COM MANTENIR UN SECRET*

Segons el poeta Meshul·lam ben Shelomó de Piera

per Josep Ribera i Florit

Es tracta d'un petit poema hebreu que consta de nou versos i pertany a la forma mètrica anomenada *ha-shalem*, equivalent al *kāmil* aràbic. Cada vers és compost de dos hemistiquis i cada hemistiqui de tres peus, formats aquests per dues *tenu'ot* (dues vocals llargues) i un *yated* (una vocal breu i una altra llarga), menys l'últim peu del segon hemistiqui, que consta de tres *tenu'ot*. La final monorima acaba amb *-èka*.

L'autor d'aquest poema és el poeta gironí Meshul·lam ben Shelomó de Piera, o en Vides de Girona, de la primera meitat del segle XIII. Amb estil força enrevesat, característic d'aquest autor, ens descriu irònicament l'actitud de qui no sap mantenir un secret, i les tristes conseqüències que comporta a qui l'hi ha confiat. El poeta en els set primers versos s'adreça a un personatge que ha trencat el secret, i amb ironia li pregunta si algú li ha robat el secret que guardava o si el secret el molestava de tal manera que no podia callar-se'l (versos 1-2); així la dolçor de la comunicació íntima i secreta dels seus se li ha convertit en amargor (vers 3). Malgrat tot, si hagués fet això per error o precipitació, hom l'exculparia (vers 4), però malauradament el trencament del secret ha estat fruit de la seva predisposició malèvola (vers 5). La lliçó que en treu el poeta és que es guardarà bé prou de comunicar-li cap secret, sinó seria un insensat, car certament és capaç de trair-lo als seus enemics, tot i que aquest hauria d'ésser el seu càstig (versos 6-7).

Als dos darrers versos (8-9), el poeta, que literàriament es vol diferenciar de Meshul·lam, s'adreça ara a aquest: "el descendent dels Pares", per tal de compadir-lo de la ferida que li ha causat la infidelitat de l'amic

innoble, infidelitat que ell és prou intel·ligent per descobrir. La lliçó implícita, però comprensible, que l'autor ens dóna, és que si es vol mantenir un secret, aquest no s'ha de confiar a qui no és honest.

על העלמת הסוד

- 1 בַּגֵּד בְּנִפְשׁוֹ מִי גָּנְבוּ מִמֶּנּוּ הַסּוּד אֲשֶׁר הִפְקִיד לָהּ רַעֲה
- 2 הַגִּיעָה מִן הַסְּתִירָה הַכָּאֵב הָיָה פְּקוּץ מִכָּאֵב בְּתוֹר מַעֲיָה
- 3 הִיְתָה עֲצַת אַחִים מִתּוֹקָה מִדְּבֶשׁ אִיר הִיְתָה לַעֲנָה בְּתוֹר לַעֲיָה
- 4 מִשְׁעֲנַת מִשְׁגָּה לָהּ הַתְּנַצְלוּת לִוּלָא לָהּ זָדוֹן לַהֲרַשְׁיָעָה
- 5 זָדוֹן וְשִׁנְאָת לֵב וּמִנְהַגִּים לְרַע זֶה יִצְרָה מֵאֵז וְזֶה שְׁבַעֲה
- 6 בְּוִ-הַנְּבִלִים אִם אֲדַבֵּר לָהּ בְּסוּד אִם-יִהְיֶטָא חֲפִי וְיִזְדִּיעָה
- 7 אִם-לֹא תִרְגַּל בִּי לְזָרִים אַחֲרַי פְּזֹה וְכִזָּה יִהְיֶה נִגְעוֹה
- 8 אֵלֶךְ לְבֵן אֲבוֹת וְאֵלֶיךָ אוֹמְרָה אַח נֶאֱמַן מֵה-נֶאֱמַן פִּצְעוֹה
- 9 אַתָּה תִּמְיָם דַּעִים חֲבַל עַל-דַּעְתָּהּ פִּי יִקְרָה כְּזוֹאת וְיִגִּיעָה

* Aquest poema fou publicat per H. Brody en el treball titulat: *Shiré Meshulam ben Shelomó de Piera*, dins "Studies of the Research Institute for Hebrew Poetry in Jerusalem" IV (1938), núm. 33, pàg. 77. Sobre la persona i obra d'aquest poeta vegi's J. Ribera: *El poeta jueu-català Meshul-lam ben Shelomó de Piera i els seus poemes laudatoris*, dins "Homenatge a Antoni Comas", Barcelona 1985, pàg. 371-384.

1. Traïdor¹ de tu mateix, qui t'ha robat el secret que t'havia confiat el teu amic?
2. ¿S'ha arrapat a tu el dolor per haver-lo amagat,² o ha estat com una espina punyent dintre les teves entranyes?
3. Si el consell dels germans³ era més dolç que la mel, ¿com és que s'ha fet donzell a la teva gola?
4. Si hagués estat per causa d'error, tindries excusa, mentre no hi hagués en tu malícia per fer mal.
5. Mes la perversitat, l'odi de cor i la cobejança són des de temps la teva predisposició⁴ i el teu tarannà.
6. Sigui menyspreable⁵ si et parlo en secret o t'assabento del pecat de la meva boca.⁶
7. Certament rera meu⁷ tu m'espies pels enemics, però aquest serà precisament el teu càstig.⁸
8. Me'n vaig cap al descendent dels Pares⁹ per dir-li: "Germà fidel¹⁰, que n'és de persistent la teva ferida!
9. Tu ets expert en coneixements¹¹, però desgraciadament per saber que això et passa i t'esdevé".

NOTES AL POEMA

1. "Traïdor", *boged*, és conceptualment relacionat amb el verb "espia" *teraggel*, del vers 7, és a dir: qui traeix els altres es traeix a si mateix.
2. La forma hebrea *setirah* és una adaptació, per raons mètriques, del mot *seter*.
3. "Germans" cal entendre-ho en sentit ampli d'amics, companys, com a sinònim de *ra'eka* "el teu amic" (vers 1) i contraposat als "enemics, estranys", *zarim*, del vers 7. 'Aşat 'aħim, "el consell dels germans", referint-se a les intencions i propòsits que els amics es comuniquen en la intimitat i en secret.
4. *Yeser*, en la literatura rabinica, significa la inclinació innata de l'home, sobretot vers el mal.
5. Vegi's *Jb* 30,8.
6. Literalment: "del que peca el meu paladar"; vegi's *Jb* 31,30.
7. 'aħaray en comptes de 'aħoray.
8. Aquest vers és de difícil traducció. Si hom entén el verb *teraggel* en l'accepció de "conduir, dur", es podria traduir: "Si no em duus als qui em giren l'esquena, aquest sigui el teu càstig", però pel context preferim la traducció que hem proposat, basant-nos en 2S 19,28.
9. "Pares", 'abot, es refereix als avantpassats d'Israel, especialment als patriarques de la Bíblia.
10. *Ne'eman*, l'autor juga amb el doble sentit d'aquest terme: un de positiu i l'altre negatiu.
11. Vegi's *Jb* 37,16.